

ВІДТВОРЕННЯ АВТОРСЬКОГО СТИЛЮ Е. ГЕМІНГВЕЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Вступ. Стиль кожного автора, його спосіб виражати свої думки є неповторним як в літературному, так і в мовному плані. Тобто, бачення світу у кожного автора суто індивідуальне і може залежати від багатьох факторів. З цього приводу М. Зубрицька зазначає: «Як ми дивимося на світ і що ми бачимо навколо себе, залежить від ока як зорового органу і від внутрішнього ока, що просвітлює простір нашої думки. Витончене бачення світу наділяє письменника своєрідною «візуальною технікою письмового ландшафту тексту» [1, с. 38; 45]. Дослідженню індивідуального стилю письменників, мови їх творів присвячено велику кількість наукових праць. Проаналізовано теоретичні аспекти індивідуального стилю, закономірності його формування. Значне місце відведено дослідженню індивідуальних стилів окремих письменників – представників різних періодів розвитку літератури, зокрема, основну увагу приділяють мовним особливостям творів. Також останнім часом вчені ведуть дискусії з приводу вживання термінів «індивідуальний стиль», «ідіостиль», «ідіолект» та інші.

Мета – дослідження особливостей відтворення авторського стилю в українському перекладі малої прози Ернеста Гемінгвея на прикладі порівняльного аналізу текстів оригіналу повісті «Старий і море» та українського перекладу В. Митрофанова.

Поняття індивідуального (або авторського) стилю авторами довідкового видання «Літературознавчий словник-довідник» трактується як «ідейно-художня своєрідність творчості письменника, риси його творчої індивідуальності, зумовлені унікальним життєвим досвідом, загальною культурою, характером, уподобаннями, орієнтацією на певні літературні напрями тощо» [4, с. 358].

Основними компонентами індивідуального стилю письменника є композиція твору, тема, художній зміст, відповідні стилістичні засоби, часовий колорит, багатство мови автора, а також стильові чинники, серед яких важливе місце відводиться світогляду автора. Також на становлення індивідуального стилю письменника впливає епоха, суспільно-історичні умови, ідеї, тощо. У художньому тексті основний акцент припадає на естетичну інформацію, яка формується за допомогою стилістичних засобів. Виявлення цих засобів у оригіналі є ключовим для емоційного та естетичного впливу на читача при перекладі.

У науковій літературі сформовано дві основні тези стосовно еквівалентності й адекватності перекладу: 1) еквівалентність – це повноцінне відтворення тексту оригіналу зі збереженням його змістовного, смислового, семантико-стилістичного рівнів; 2) адекватність – це повноцінне відтворення авторської інтенції, імпресивної функції, наслідком чого є відповідна реакція реципієнтів перекладного твору, що дорівнює реакції реципієнтів вихідної культури [2, с. 37]. Отже, еквівалентність не дорівнює адекватності, а при перекладі

художнього твору, який має свою цільову читачку аудиторію важлива саме адекватність. Перекладач фактично виступає співавтором твору для тих, хто читає не оригінал, а переклад. Адаже пересічний читач часто не знає мови оригіналу, він не порівнюватиме переклад з оригінальним твором, не шукатиме стилістичні відмінності і неправильно інтерпретовані перекладачем аспекти. Тому, відповідальністю перекладача є відтворити авторський стиль максимально наближено до оригіналу, аби у читача не склалося хибне враження про твір нового для нього автора, про авторський тон, про те, як розмовляють герої твору. Перекладач повинен знайти баланс між адекватністю та еквівалентністю і вибрати вірну стратегію для відтворення авторського стилю та жанрової специфіки оригінального літературного твору в українському перекладі.

Шевкун А. В. зазначає, що під час роботи над художнім твором перед перекладачем неодмінно постає проблема не лише відтворення сюжетної лінії, а й адекватної передачі індивідуального стилю автора. Кінцевий результат перекладу мусить зберігати особливості мовної майстерності письменника засобами цільової мови. У сучасному перекладознавстві проблема втрати індивідуальності автора художнього твору під час перекладу залишається незмінно актуальною. Одним з основних факторів помилкової інтерпретації закладеного автором сенсу чи створеного ним художнього образу є суб'єктивне сприйняття перекладачем змістового наповнення художнього твору (перекладач – також суб'єкт, який сприймає адресоване йому повідомлення) [7, с.183-184].

Унікальний стиль письма Ернеста Гемінгвея дає нам можливість глибше пізнати підтекст його творів, тим самим занурившись у недомовлене, непобачене, непочуте. Проза американського митця схожа на сценарій – вона лаконічна, стримана та чітка, але, не дивлячись на це, знайшла відгук у серцях своїх читачів. В багатьох дослідженнях підкреслюється особливе кінематографічне сприйняття дійсності Е. Гемінгвеєм, що обумовлено як особливостями авторського світосприйняття, його багатим професійним досвідом у журналістиці, так і поетикою модерністської літератури ХХ сторіччя.

Сприйняття зовнішнього світу матеріально, на дотик, цільність, густоту, смак, запах, – одна з найголовніших рис підтексту оповідань Е. Гемінгвея, пов'язана зі світосприйняттям самого письменника. У повісті Е. Гемінгвея «The Old Man and the Sea» («Старий і море» у пер. В. Митрофанова), можна простежити використання сенсорної лексики як елементу авторського стилю.

«Nick heard the oarlocks of the other boat quite a way ahead of them in the mist. The Indians rowed with quick choppy strokes» [9].

«Нік чув десь попереду, в тумані, рипіння кочетів другого човна. Індіанці веслували короткими, уривчастими рухами» [1, с. 43].

Дієслово hear - чути змушує читача прислухатися разом з Ніком до всіх звуків, які описує автор. Картини відчуття відрізняються при читанні оригіналу і перекладу. Фразу quick, choppy strokes важко відтворити в українській мові за допомогою прикметника choppy, який в

основному вживається для опису води на морі. В поєднанні з іменником *stroke*, прикметник набуває асоціації ударів сокири, тому що одне із значень дієслова *chop*, від якого походить прикметник «рубати (сокирою, ножем)». У перекладі стирається те, що Нік чув саме ці удари по воді, а не просто різкі рухи індіанців.

«Just then the woman cried out» [9].

«I same в цю мить жінка закричала знову» [1, с. 44].

Е. Гемінгвей, за допомогою синонімічного ряду, який передає несамовиті крики жінки, змушує читача почути її крик і хвилюватися разом з Ніком: *range of the voice, screamed, cried out* – всі ці слова доносять до нас силу нестерпного для Ніку звуку. Герундій в оригіналі набуває у цьому контексті значення такої тривалості, тяжкості крику, що Ніку він здається нескінченним.

«Oh, Daddy, can't you give something to make her stop screaming?» asked Nick [9]

«Ой тату, а не можна дати їй чогось, щоб вона не кричала? – спитав Нік» [1, с. 44].

Український відповідник кричати не такий експресивний, як англійські дієслова *scream* (to make a very loud, high-pitched cry, for example because they are in pain or are very frightened; to shout it in a loud, high-pitched voice) [8] і *cry out* (to call out loudly because you are frightened, unhappy, or in pain; to shout; yell) [8]. Єдине, за допомогою чого перекладач частково компенсує цей недолік, – це додавання прислівника знову, що підкреслює нервову напруженість Ніка.

Висновки. Отже, відтворення оригінального стилю Е. Гемінгвея у перекладі вимагає глибокого розуміння і широкого бачення авторської картини світу. Сенсорна лексика як складовий елемент авторського стилю, представлена такими частинами мовного спектра автора, як дієслова, прикметники та прислівники. Мовні одиниці, які передають відчуття, викликають труднощі у перекладі, якщо вони несуть окрім основних ще й імпліцитні значення. Сенсорна лексика у перекладі В. Митрофанова відтворена словниковими відповідниками та описовим перекладом. Застосовуючи прийом описового перекладу в таких випадках, необхідно дбати про лаконічність, притаманну стилю Е. Гемінгвея. Перекладач повинен володіти величезним обсягом інформації культурологічного, літературознавчого і лінгвістичного характеру, а також вміти відтворити не тільки зміст твору, але й підтекст. При цій майстерності, стиль перекладача не повинен перебивати стиль автора.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гемінгвей Ернест. Старий і море. Пер. з англ. Володимира Митрофанова; малюнки Слави Шульц. Львів: Видавництво Старого Лева, 2017. 104 с.
2. Данік Л.В., Година-Арюпіна К.В. Адекватність відтворення ідіостилю: кореляція стилів перекладача і автора при перекладі фразеологічного рівня тексту. Філологічні науки. Київ: Філ. Вид., 2015. С. 35-40.
3. Зубрицька М. Номо legens: читання як соціокультурний феномен. Л.: Літопис, 2004. 352с.
4. Літературознавчий словник-довідник. Ред. Р.Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. К.: Академія, 1997. 752 с.
5. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі: монографія. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. с. 376.

6. Теорія літератури, літературознавство і мовознавство. Індивідуальний стиль: URL: <https://ukrlit.net/info/criticism/style.html> (дата звернення: 12.10.2025).
7. Шевкун А.В. Проблемні аспекти відтворення авторського ідіостилю під час перекладу (на матеріалі роману І. Мак'юена «Atonement»). Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету: зб. Матеріалів наук.-практ. конф. з філології. Одеса: Філологія, 2019. С. 182-189.
8. Collins Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/scream> (дата звернення: 12.10.2025).
9. Hemingway E. The Old Man and the Sea. Random House, 1994. 100 p. URL: <https://gutenberg.ca/ebooks/hemingwaye-oldmanandthesea/hemingwaye-oldmanandthesea-00-h.html> (дата звернення: 12.10.2025).

*Подусівська Анастасія
Науковий керівник – доц. Вирста Наталія*

ФОРМУВАННЯ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЧИТАННІ В УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ЗЗСО

У сучасних умовах глобалізації володіння іноземними мовами є важливою складовою освіти. Навичка читання німецькою мовою виступає не лише засобом отримання інформації, а й хорошим способом формування мовленнєвої компетентності учнів. Німецькомовна компетентність у читанні визначається як здатність учня сприймати, розуміти, інтерпретувати та критично оцінювати тексти різних типів і жанрів. Вона є складовою частиною іншомовної комунікативної компетентності та забезпечує ефективне використання німецької мови в реальному спілкуванні.

Метою цієї статті є дослідження структури німецькомовної компетентності у читанні, а також визначення її компонентів та аналіз труднощів, які виникають у процесі формування цієї компетентності в учнів старших класів. А також розгляд ефективних методичних прийомів для їх подолання.

Німецькомовна компетентність у читанні часто визначається як здатність учня сприймати, розуміти, інтерпретувати та критично оцінювати тексти німецькою мовою, які бувають різних типів і жанрів. Ця компетентність є складовою частиною загальної іншомовної комунікативної компетентності та забезпечує учням можливість ефективного використання німецької мови, як іноземної, в реальному, живому спілкуванні.

Компетентність у читанні має чітку та зрозумілу структуру, яка включає в себе декілька компонентів. Перший компонент – це лінгвістичний, тобто знання лексики, граматики, синтаксису на певному рівні, який вимагають. Наступний - когнітивний, він налічує такі вміння як аналізувати, узагальнювати, робити висновки після прочитаного. Далі комунікативний, тобто здатність учня використовувати отриману з тексту інформацію в усному та писемному мовленні. Також стратегічний, а саме володіння стратегіями та прийомами ефективного читання. Розвиток кожного з цих компонентів є необхідною умовою для формування повноцінної німецькомовної компетентності у читанні, яка забезпечує учням старших класів здатність працювати з автентичними німецькомовними текстами [1, с. 42].